

Удовенко Жанна Володимирівна,
доцент кафедри кримінального
та кримінального процесуального права
Національного університету
«Києво-Могилянська академія»,
доктор юридичних наук, доцент

ІНТЕГРАЦІЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Ініціювання дискусії з використання штучного інтелекту, зокрема і у кримінальному провадженні, є важливим етапом у підготовці до можливих викликів, пов'язаних з впровадженням нових технологій. Вона допоможе ідентифікувати потенційні ризики, розробити стратегії їхнього управління та визначити кращі практики для його використання. Ми вже вдавалися до розлогого огляду цієї проблематики, який мав на меті з'ясувати у чому полягають ризики та позитиви використання штучного інтелекту у перебігу кримінального провадження [1, с. 19–38].

Нині постає більше питань, ніж відповідей. Що воно таке є? Хто буде відповідати за помилку штучного інтелекту, розробник, оператор чи система сама? Як забезпечити захист особистої інформації під час використання штучного інтелекту? Чи готові ми взагалі до таких змін?

Безумовно, інтеграція штучного інтелекту у кримінальне провадження може значно поліпшити ефективність правоохоронних органів в Україні. В першу чергу, слід зазначити, що таке штучний інтелект.

Штучний інтелект розглядається як система інформаційних технологій, за допомогою якої можна вирішувати складні завдання з використанням наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації. Ця система включає в себе створення та використання власних баз даних, моделей прийняття рішень, алгоритмів роботи з інформацією та визначення шляхів досягнення поставлених цілей [2]. Визначає, як сукупність наукових методів, теорій та технік, мета яких – відтворити машиною когнітивні здібності людини, О.В. Плахотнік [3, с. 45]. Штучний інтелект – це сукупність наук і методів, яка здатна обробляти дані для розробки дуже складних комп'ютерних задач [4].

На наш погляд, штучний інтелект – це галузь науки та технології, що вивчає методи та алгоритми, спрямовані на створення систем, здатних аналізувати дані, робити висновки, вирішувати завдання та навіть навчатися за допомогою досвіду. В його основі лежить бажання створити комп'ютерні програми, які можуть виконувати завдання, що раніше вважалися виключно людськими. Таким чином, штучний інтелект намагається моделювати когнітивні функції людини, такі як сприйняття інформації, розуміння мови, прийняття рішень та інші.

Штучний інтелект уже зараз використовують для аналізу великих обсягів даних (відео- та аудіоматеріалів), виявлення зв'язків у злочинності, пошуку та ідентифікації осіб, в безпілотних літальних апаратах, зокрема, для проведення огляду місця події. Це дозволяє працювати в безпеці, звільнити час правоохоронців для більш глибокого аналізу та стратегічного планування розслідування.

Зрозуміло, що важливо враховувати етичні та конституційні аспекти використання штучного інтелекту у кримінальному провадженні, забезпечуючи захист прав та свобод громадян. Для цього необхідно розробити законодавство, яке встановить принципи, обмеження та відповідальність щодо використання штучного інтелекту в кримінальному провадженні і буде враховувати етичні аспекти, а також забезпечить прозорість, відповідальність та права громадян. Для прикладу, необхідно забезпечити прозорість та відповідність процесів збирання та обробки даних, а також враховувати можливість помилок алгоритмів та їх вплив на прийняття рішень у кримінальному провадженні.

В Україні існують всі можливості для подальшого розвитку комп'ютерних технологій, які можуть працювати на благо країни. Зараз штучний інтелект це «дитина», яка поки не може відрізнити свої фантазії від реалій. Вона черпає інформацію із інтернету. А її необхідно навчити, «нагодувати». Але тут постає нове питання, щодо об'єктивності наповнених даних. Оскільки кожна сторона кримінального провадження буде зацікавлена наповнити так, щоб вплинуло в подальшому на процес розслідування.

Нині, у воєнних реаліях сьогодення, гостро постало питання про підвищення ефективності розслідування сучасних воєнних злочинів за допомогою цифрових технологій. Є програми, які розпізнають об'єкти на супутникових знімках, роблять «3D моделі» зруйнованих будинків, створені на місці події, покликані допомогти у розумінні просторового розташування слідів та надати базу даних для наочної ілюстрації.

Зокрема, одним із перспективних продуктів американської компанії Palantir є Palantir Edge AI, який дозволяє військовим автоматизувати процеси за допомогою універсальних алгоритмів. Palantir може налаштувати модуль так, щоб супутникові знімки та інші джерела інформації оброблялися автоматично й відображалися на карті. В Україні використовують також технологію MetaConstellation для відстежування цілей. Вона ґрунтується на даних, зібраних з комерційних супутників, теплових датчиків або розвідувальних безпілотників, а також на агентурних повідомленнях [5]. Отже, практика швидкого технологічного розвитку часом випереджає наші здатності адаптуватися. Не всі суспільні системи готові до цього темпу інновацій. Тому, замість реактивних заходів, ми повинні активно формувати нові практики, які дозволять нам ефективно

впроваджувати та використовувати нові технології, забезпечуючи при цьому етичний баланс.

Системи штучного інтелекту можуть бути реалізовані як програмне забезпечення, яке функціонує в віртуальному середовищі, або інтегровані в апаратне забезпечення, що взаємодіє з реальним світом. Програмне забезпечення штучного інтелекту можуть включати такі рішення, як голосові синтезатори, програмне забезпечення для аналізу відеозаписів, пошукові системи, системи розпізнавання мовлення та обличчя. Вони взаємодіють з користувачем або обробляють інформацію, що надходить через різні канали, і відповідають на запити або виконують певні завдання. Інтегровані в апаратне забезпечення системи штучного інтелекту – ці системи можуть бути реалізовані через робототехніку, безпілотні транспортні засоби, дрони. Вони використовують сенсори та інші компоненти, щоб взаємодіяти з реальним оточенням, збирати дані, приймати рішення і виконувати певні дії, надаючи при цьому певний рівень автономності.

Ми є прихильниками того, щоб віднести до сфери штучного інтелекту та до максимуму автоматизувати перебіг (сам процес) обробки інформації задля подальшого обґрунтованого ухвалення рішень людиною [6].

Штучний інтелект не здатний цілком замінити людину, однак його застосування сприятиме оптимізації роботи. Тож у питаннях розвитку та запровадження штучного інтелекту пильної уваги потребують безпека, надійність, прозорість, справедливість, етика й рівність (неупередженість), запобігання порушенням основних прав людини, особливо коли неможливо передбачити наслідки застосування нових технологій.

На наш погляд, розглядаючи використання штучного інтелекту, питання не полягає в тому, чи потрібно його використовувати, а в тому, як правильно його впровадити. Але не потрібно боятися експериментувати! Отже, залишається лише питання, коли, а не чи. Нові технології штучного інтелекту невідворотно впливають на наше суспільство і діяльність. Це питання не чи ми будемо використовувати ці технології, а коли і як ми будемо забезпечувати їхнє етичне та відповідальне використання.

Список використаних джерел

1. Басиста І.В., Удовенко Ж.В., Кулинич М.-М. А. Огляд тенденцій щодо штучного інтелекту та його перспективність для процесуальних рішень у перебігу кримінального провадження. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія право. Випуск № 81. Том (частина) 3. 2024. С. 19–38. URL: https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/03/81_part-3.pdf.

2. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 р.

№ 1556-р : станом на 29 груд. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-r#Text>.

3. Плахотнік О.В. Практичне застосування штучного інтелекту у кримінальному провадженні. *Вісник кримінального судочинства*. № 4. 2019. С. 45

4. Штучний інтелект у правосудді. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/shtuchnyj-intelekt-pravosuddia/>.

5. Мовчан А.В. Напрями застосування штучного інтелекту силами безпеки і оборони України в умовах війни. Штучний інтелект у правовій практиці: межі та можливості : збірник тез Всеукраїнського круглого столу (15 березня 2024 року) / упор. О. О. Барабаш. Львів : ЛьвДУВС, 2024. С. 123–126.

6. Удовенко Ж.В., Басиста І.В., Використання штучного інтелекту у кримінальному провадженні: ілюзія чи реальність. Штучний інтелект у правовій практиці: межі та можливості : збірник тез Всеукраїнського круглого столу (15 березня 2024 року) / упор. О. О. Барабаш. Львів : ЛьвДУВС, 2024. С. 188–197.

Хабло Оксана Юріївна,

завідувач кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВИЙ СТАТУС РЕЧЕЙ, ВИЛУЧЕНИХ ПІД ЧАС ОБШУКУ

Недоторканність права власності є конституційною засадою кримінального судочинства, яка закріплена у ст. 41 Конституції України та ст. 16 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України, де задекларовано, що позбавлення або обмеження права власності під час кримінального провадження здійснюється лише на підставі вмотивованого судового рішення, ухваленого в порядку, передбаченому КПК України. На підставах та в порядку, передбачених КПК України, допускається тимчасове вилучення майна без судового рішення [1].

Дискусійним, та таким, що потребує правової визначеності, є питання законності обмеження права володіти, користуватися чи розпоряджатися майном, яке було вилучене під час обшуку чи огляду. Адже в правозастосовній практиці виникають проблеми щодо визначення правового статусу такого майна.

Так, у ч. 7 ст. 236 КПК України, яка регламентує процесуальний порядок виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи, вказано, що предмети, які вилучені законом з обігу, підлягають вилученню незалежно від їх відношення до кримінального провадження. Вилучені речі та документи, які не входять до переліку, щодо якого прямо надано дозвіл на відшукування в ухвалі про дозвіл на проведення обшуку, та не відносяться до предметів, які вилучені